کەنداوی فریشتە

لەیلا ساڵحی
(بۆکان)

وا داییسێ
منداڵێک لە شۆڕەبی و ئاو
ڕەنگە سبەی پیاوێک دادێ لە ڕەز و نوور
دەستەکانی
تامی بەژنی ئاسمان دەدەن.

بەردەوامە
حوکماتی نیشتمانەکان
هیمالایا
دەربەندی ڕووان و لاوژە و
ئەو کیژانەی شەتڵی پەرین
سەما دەکا کیژی مانگ و
بوێرانە وەگیان دەهێنێ ئارەزوو.
لەت لەت لەت فوارە دەکا ئەم جەستەیە
دێراو دێراو ئەم بەژنە شکۆفە دەکا
ئێسکی ڕەزێکە فێی عەشق گرتوویەتی و
زگی هەموو چڕۆی شەراب

چاو نەترساو
دەدوێ بە ڕاوێژی لەشی و
دەڕژێتە ئامێزی زنار
دەڕوێ و دەڕوێ و تا ئەو ساتەی ڕاجەی زنار
دەتوێتەوە
ئەم لەشە کەروێشکەی گڕە و
ئاوس دەبێ هەتا چرا
سەما دەکەن کیژۆڵانی هیمالایا.

بەردەوامە

سروودی نیشتمانەکان

کچانی خاتوو خوای حەریر
دەبن بە بووکی چەمی زەرد
لە سەر سینگیان ئاوەڵ دووانەی مانگ نووستووە و
قژیان تاڤگەی ئاوریشمە
فێنکترین لقەکانی عەشیرەتی حەیزەران و
دایکی شکۆن
قەڵافەتیان لە ماڵی کەوانی ئاودا دەپشکوێ و
نیهانترین گەلاوێژی لەشی خۆیان
لە سوونامی لەشی خاقاندا پێدەکەن.
شەو دەکێڵن و
دەستەکانیان دادەچێنن
بەروبوویان ساواکانی ئۆقیانووسە
ئەم ڕەگەزە مێیانەیە
خۆر خستوویە.

بەردەوامە
ژیانی نیشتمانەکان

ئێرە موڵکی هەڵفرینە و
باڵی تەوار ئاڵایەتی
کیژێک فێنکتر لە سەحەر
لە ڕۆژهەڵاتی ئەو کیژە زیۆس هەڵدێ و
نوور دەدێرێتە پەراسووی جەستەیەوە
دایڕشتووە خوای شەراب و
ڕەگ بە ڕەگی
لە داری نێرگز چێ بووە
کۆپلەیەکە لە ئۆقیانووسی کۆتر و
ڕووبەرێکە لە بەهەشت
پەلاماری شکۆی دەدا شوالیەی مەست
ئاوەدان دەبێ ئەو لەشە و
شوالیە

سواری ئەسپێکی زیوینە و
هەڕەشە لە هەتاو دەکا
برا بەشی ئاسمانە.

بەردەوامە
پێکەنینی وڵاتەکان

هەڕەمێک مێوینەی ڕووناک
یازدە ئەستێرە و مانگ و ڕۆژ لە ناخیا
دەچەمێنەوە
شەپۆل شەپۆل شەپۆل دەدا ئەم پەیکەرە
چراخانی وردە ماسییە و
بەهار لە لەشیا مەییوە
کچی ئیمپراتۆری نیل
شاژنی ڕووبارەکانە.
باسکەکانی ئەو پەیکەرە وەک ڕەگی نیل
پاشای هەتاو دەگرێتە خۆ و
دەیبارێنێتە خاکییەوە و ئاوس دەبێ
لە خەونی هەر فیرعەونێکدا
هەر دەم لە گەرووی نیلەوە
سندووقێکی چێوی دەڕوێ و
لە ناویدا کۆرپەیەکی زێڕین چڵ دەدا

بەردەوامە
تەمەنی نیشتمانەکان

لە وڵاتێکا دوو باڵندەی هاو درەخت هەن
بەر لەوەی یەکتر بنۆشن ویشک دەبن
بەدی دەکەم کەنداوێکی پڕاوپڕ لە کیژی تەزیو

کیژی یەکەم:
ئاناهیتا
جامی پاییز بە دەستەوە

بەشداری خەزەڵوەر دەکا.

کیژی دووەم:
کچێکی سارد
خاتوونێکی باسک بەفرین
کوێستانێکی دوورە نەورۆز.
کیژی سێیەم:
بەشێک لە هەندەسەی تاریک
پێرسەفوونە
تەشەنە دەکاتە پێستییەوە
کیژی چوارەم:
باکووری ئەم کیژە گڕە و
داوێنی دووکەڵ دەناڵێ
ئەهریمەن ئێرەی ڕنیوە.
کیژی پێنجەم:
ئەم کیژە هێشووی برینە و
زامدارێکە بە بێ سنوور .
کیژی شەشەم:
هەتا نێو قەدی باڵای خۆی خواردووەتەوە و
سەرخۆش لە بەرامەی خوێنی
هەتا خۆی پاشەکشە دەکا .
کیژی حەوتەم:
چۆک دادەدەم
ئەو گیانە گیانی جەیحوونە
ئەوە هاژەی
داوێنی پڕ لە خوناوەی تریفەیە
لەشی جەیحوونی ئەم کیژە
ڕەهێڵەی شکستی مانگە و
دەڕژێتە ناو مرۆڤەوە
ئەم جەستە بەژنی بەیانە و
دوورە دەستە لە خۆرنشین
ئەم لافاوە ناحەجمێ تا بەرد و سەحەر هەڵناوێرێ
دانامەزرێ

تا کەنداوی فریشتەکان.

لە ناو دەمی ئەلبورزەوە
پیاوێک لە ڕەوەزی زەمان
بینای میرێک لە قوڕقوشم
کەواندارى ئێوارەیە و
ڕاساوە بەرەو بەربەیان
چاوەکانی دوو ماسی وەنەوشە گرتوون
کەواندارێک
هەتەر دەکاتە تیرەوە و
لەشی بڕ دەکا تا سنوور ....
ئەستێرەکان دەکوژێنەوە
تاریک دادێ هەڵفڕین و
تیر دەکشێتە ناو شەوەوە.
لەشی جەیحوون هیچ کەواندارێک نای پێکێ و
کیژی حەوتەم
دوو گیان دەبێ بە بەتاڵ و
نیوەی لەشی دەبێتە بەرد...
داناییسێ هیچ منداڵێک لە شۆڕەبی و
هیچ پیاوێکیش لە ڕەز و نوور
لەو ئاسمانەدا نایە.
ئەم کیشوەرە نیشتمانی دروێنەیە
دروێنەی چاو
دروێنەی دڵ
دروێنەی دەست کە عازەبە بۆ هەڵفڕین
دروێنەی پێی پیرۆزی نوور
دروێنەی کچ
ئەو ساتانەی دەمی دەبێتە کانی سوور
دروێنەی کوڕ
ئەو کاتانەی لەشێ دەبێتە مێرگی مانگ
دروێنەی باڵ
دروێنەی ئەژنۆی گەزیزە
دروێنە تا گەرووی چنار

ورزێرانی تاریکایی
ڕوحی منداڵانی سبەی لە داسی پاییز دەدەن و
ئارەزووی شەنوکەو دەکەن.
ئەم شاخانە
وەرهەمی کام نیشتمانن وا هەموو دەم
نەشتەرگەرێکی لێ دەکەن؟
ئا ئەم دارستانە ڕووتە
ئێسکبەندی کام بەهاری ئاخر شەڕە؟
ئەم ئاسمانە
بینایی کام خوداوەندە ڕۆڕژاوە؟
ئەم کەنداوە
لەشی کێیە پەنگی خواردووە؟
جیهان بێدەنگ
ڕووەو کۆسار زریکاندم
ئێرە نیشتمانی کێیە؟
وەڵامی داوە
ئێرە نیشتمانی کێیە؟

پەراوێز:

١ - هیمالایـا: زنجیـرە کێوەکانـی هیمالایـا لـە باکـووری هینـد کـە وەک ڕەمـزی ئـەو وڵاتـە ناسـراون.

٢ – ڕاجـە: مەبەست مەهاڕاجەکانی هینـدە، واتـە فیۆداڵەکانی ئـەم وڵاتە.

٣ - حەریـر: ئاوریشـم کـە ڕەمـزی وڵاتـی چینـە. ئـەو وڵاتـە بـە درێژایـی مێـژوو کانگای حەریـر بـووە.

٤ - حەیزەران: گیایەکـە کـە لەسـەر سنوورەکانی وڵاتـی چیـن زۆر دەڕوێ.

٥ - خاقان: نازناوی پاشایانی وڵاتی چینە؛

٦ - زیۆس: خوداوەندی یۆنانییەکانی کەونارایە.

٧ - شـوالیە: جەنگاوەرانـی ڕێـزداری ئەورووپـا لـە سـەدەکانی ناوەڕاست.

٨ - نیـل: چۆمێکـە لـە میسـر و بـە درێژتریـن چۆمـی جیهـان ناسـراوە.

٩ - مەبەسـت «ڕەع» لـە فەرهەنگـی میسـری کەونـارادا خـودای هەتـاوە.

١٠ - فیرعەون: نازناوی پاشایانی میسرە.

١١ - ئاناهیتـا: خاتووخودای ئـاوەکان لـە کولتووری ئێرانـی کەونارادا.

١٢ - پێرسەفوونە: خاتوو خودای تاریکی.

١٣ - ئەهریمـەن: شـەیتان، دژی ئەهوورامەزدایـە لـە ئاییـنی زەردەشـتیدا.

١٤ - جەیحـوون: لـە ئێرانـی کەونـارادا چۆمێـک بـوو کـە سـنووری نێـوان ئێـران و تـووران بـوو، ئێسـتا دەکەوێتـە ئاسـیای ناوەڕاسـتەوە.

١٥ - ئەلبـورز: زنجیـرە کێـوی باکـووری ئێـران کـە لـە ئەفسـانەکانی ئێرانـدا جێگـەی تایبەتـی هەیـە، لـە ئەفسـانەی ئاڕەشـی کەوانـداردا بڕیـار دەدرێ بـۆ تـەواو بوونـی شـەڕی نێـوان ئێـران و تـووران باشـترین کەوانـداری ئێـران لـە سـەر کێـوی ئەلبـورزەوە تیرێـک بـەرەو ڕۆژهـەڵات بهـاوێ. تیرەکـە لـە هـەر کـوێ بکـەوێ، ئـەو شـوێنە دەبێتـە سـنووری نێوان ئێران و تـووران. ئـارەش وەک باشـترین کەوانـدار هەڵدەبژێـردرێ و لـە ئەلبورزەوە تیرەکـە بـەرەو ڕۆژهـەڵات دەهـاوێ، هەمـوو هێـزی خـۆی بـە تیرەکـە دەبەخشـێ. ئەهوورامـەزدا فریشـتەیەک دەکاتـە پاسـەوانی تیرەکـە و لـە ئاکامـدا تیرەکـە لـە سـەر چەمـی جەیحـوون لـە دار گوێزیـک دەدرێ، ئیتـر جەیحوون دەبێتـە سـنووری ئێـران و تـووران (واتـە وڵاتـی تـورکان). ئـارەش پـاش هاویشـتنی تیرەکـە، جوانەمـەرگ دەبـێ.

*** سەرنج: ئـەم شیعرە لـە یەکەمین فیستیڤاڵی ڕامان، لە هەولێر، ڕۆژی ٢٠٢٣/١٢/١ خوێنراوەتـەوە.**